

Monsrudvika i Fet kommune, Øyeren i bakgrunnen. Foto: Nils Johan Fosli

Årsmelding 2017

Versjon 26.03.2018

Innhold

1. FORORD	3
2. OM VANNOMRÅDET	4
3. ORGANISASJONEN.....	5
3.1 Vannområdets organisering.....	5
3.2 Vannområdegruppens sammensetning i 2017.....	5
3.3 Avholdte møter og aktiviteter 2017	7
4. HOVEDFOKUS I 2017	8
5. ØKONOMI - INNTEKTER OG FORBRUK –	12
5.1 Bruk av økonomiske tilskudd fra eksterne kilder	13
6. VESENTLIGE UTFORDRINGER.....	14
6.1 Hovedutfordringer	14
6.2 Brukerinteresser og interessemotsetninger.....	14
7. TILSTANDSTATUS FOR VANNFOREKOMSTENE	15

1. Forord

Vannområde Øyeren er et interkommunalt prosjektorgan som ble etablert i 2012 på bakgrunn av implementeringen av EU's Vannrammedirektiv og vannforskriften (FOR 2006-12-15-1446). I tråd med vannforskriften er vannområdets hovedmålsetning å arbeide for å «...sikre helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene» (vannforskriftens §-1). Videre skal vannets tilstand beskyttes mot forringelse, og om nødvendig forbedres eller gjenopprettes slik at god økologisk og kjemisk tilstand oppnås. En viktig del av arbeidet er å gjennomføre kontinuerlige vurderinger av behov for tiltak for ett bedre vannmiljø. Vannområdet har, slik som mange av de andre vannområdene i Norge, bidratt med bakgrunnsinformasjon til regional vannforvaltningsplaner. Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016- 2021 ble vedtatt av Klima- og miljødepartementet 1. juli 2016. Forvaltningsplanen omfatter også ett tiltaksprogram. Alle foreslåtte tiltak skal vurderes og iverksettes senest 2018 med mål om å oppnå miljømålene for vannforekomstene.

«Miljømålene i forvaltningsplanen skal legges til grunn for kommunal, regional og statlig planlegging og virksomhet i vannregionen. Planen gir føringer til kommunene i vannregionen, og skal bidra til å samordne og styre arealbruken på tvers av kommune- og fylkesgrensene. Dersom miljømålene fravikes gir dette grunnlag for å fremme innsigelse etter plan- og bygningsloven».

- Sitat fra Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021

Frøshaugbekken i Trøgstad. Foto: Nina Værøy

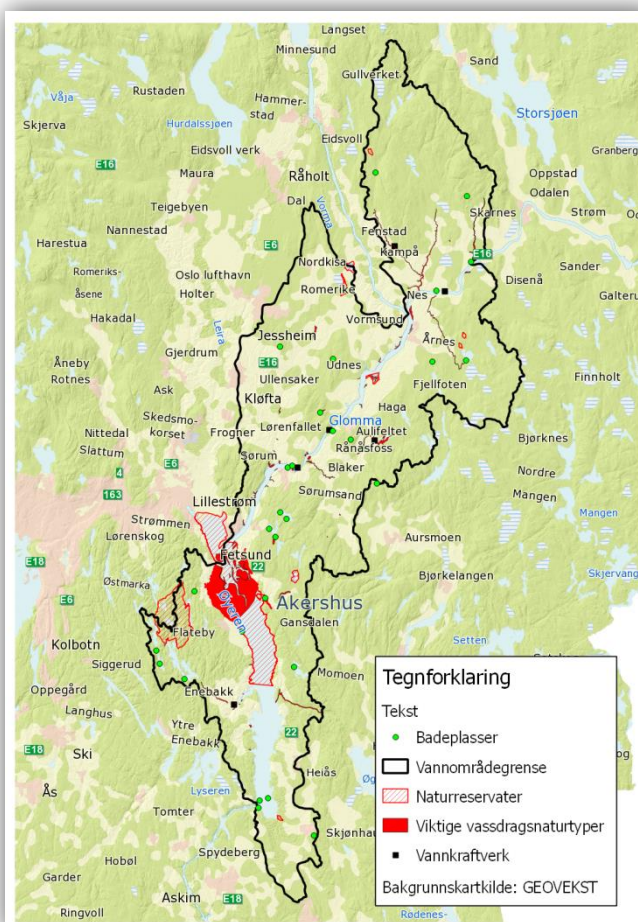
2. Om vannområdet

Vannområdet Øyeren (figur 1) er et av Norges 101 vannområder og er en del av Vannregion Glomma. Vannområdet strekker seg over 1285 km², og er inntatt tre fylker (Akershus, Hedmark og Østfold) og 13 kommuner (tabell 1). Per tid er vannområdet delt inn i 55 forvaltningsenheter, såkalte vannforekomster (punkt. 7). Disse inndelingene omfatter elver og bekker, innsjøer og grunnvann og er avgrenset etter hvor vannet renner (nedslagsfelt).

Vannområdet Øyeren er ett av Norges mest artsrike og komplekse vannområder. Innsjøer, bekker og elver fordeler seg over skogkledde åser med skrint jordsmonn og harde, kalkfattige bergarter og nedover mot åpent kultur- og jordbrukslandskap med marin leirgrunn. Øyeren er Norges niende største innsjø og er sammen med Glomma hovedresipientene i vannområdet. Øyeren er regulert (2,4 meter) og er dominert av vannmassene som tilføres fra Glomma. Grunnet Glommas størrelse og vannføring skiftes alt vann i Øyeren ut omtrent hver 20 dag. Nordre Øyeren danner Nord-Europas største innlandsdelta. Dette våtmarksområdet har fått RAMSAR-vernstatus som internasjonalt viktig for våtmarksfugl. Her finnes også Nordens rikeste ferskvannsflofa- og et usædvanlig rikt dyreliv hvor det er registrert hele 107 rødlistearter. I tillegg har Øyeren Norges rikeste fiskefauna, der det har vært registrert 25 arter. I vannområdet finnes det ni større drikkevannskilder som til sammen forsyner omtrent 250.000 personer. Området er mye brukt til rekreasjons- og friluftaktiviteter, eksempelvis ett tyvetalls badeplasser.

Tabell 1- Deltakerkommunenes prosentvise arealandeler i vannområdet Øyeren.

Kommune	Areal	Innbyggere	Dyrket areal
Aurskog-Høland	3	0,3	1
Eidsberg	0,5	0,2	0,2
Eidsvoll	2	0	0
Enebakk	11	10	7
Fet	11	16	5
Nes	35	28	37
Nord-Odal	3	0	0
Rælingen	3	2	1
Spydeberg	0,5	0,04	0,2
Sør-Odal	2	0,1	1
Sørumsdal	13	18	19
Trøgstad	7	6	11
Ullensaker	10	19	17
	100	100	100

Figur 1 – Kart over utvalgte verneverdier og brukerinteresser i vannområdet Øyeren. Kilde for bakgrunnskart: GEOVEKST

3. Organisasjonen

3.1 Vannområdets organisering

Vannområdet ble formelt konstituert 4. januar 2012. Det ble besluttet å organisere vannområdearbeidet basert på 6 ulike grupper (figur 2). Styringsgruppa (vannområdeutvalget) ledes av deltakerkommunenes ordførere/varaordførere. I tillegg deltar en politisk representant fra Akershus fylkeskommune, som er delegert vannregionmyndighet (opprinnelig Østfold FK) for vannområde Øyeren. Fylkesmannen i Oslo og Akershus deltar som fagansvarlig for arbeidet. I tillegg inviteres Fylkesmannen i Østfold og Fylkesmannen i Hedmark. Vannområdeutvalgets oppgave er å legge premisser for vannområdearbeidet etter føringer fra Vannregionmyndigheten, og forankre viktige milepæler i sine respektive kommuner. Videre fordeles ansvaret på vannområdets prosjektgruppe, samt tre faggrupper med fagkompetanse innen økologi, vann og avløp og landbruk. Det er i tillegg planlagt å sikre medvirkning ved å opprette en aktiv referansegruppe som er åpen for alle. Referansegruppa er per tid ikke operativ. Det er ansatt en prosjektleder i 100 % stilling som koordinerer arbeidet.

Figur 2 – Organisasjonskart for vannområde Øyeren

3.2 Vannområdegruppenes sammensetning i 2017

Tabell 2 – Sammensetning av vannområdeutvalg for Vannområde Øyeren 2017.

	Medlem	Representant 2015-2017
Faste representanter	Trøgstad	Ole André Myhrvold, ordfører, leder (tom 08.10.17) Tor Melvold, varaordfører, (fom 16.10.17)
	Nes	Grete Sjøli, ordfører, nestleder
	Enebakk	Øystein Slette, ordfører
	Fet	John Harry Skoglund, ordfører
	Rælingen	Øivind Sand, ordfører
	Sørums	Marianne G. Hansen, ordfører
	Ullensaker	Willy Kviltun, varaordfører
	Eidsberg	Anne Borger Mysen, representant KST
	Akershus Fylkeskommune	Eirik Bøe, fylkespolitiker
	Fylkesmannen Oslo- Akershus	Trond Løfsgaard, underdirektør
	Vannområde Øyeren	Kristian Moseby, prosjektleder, sekretær
Inviteres, deltar ved behov	Sør-Odal	Knut Hvithammer, ordfører
	Nord-Odal	Lise Selnes, ordfører
	Eidsvoll	John-Erik Vika, ordfører
	Aurskog-Høland	Trond Syversen, teknisk drift
	Spydeberg	Petter Schou, ordfører
	Fylkesmannen Østfold	Håvard Hornnæs, seniorrådgiver
	Fylkesmannen Hedmark	Ragnhild Skogsrud, overingeniør

Administrativ prosjektgruppe:

- » Kristian Moseby, leder / prosjektleder
- » Marit Haakaas, nestleder, Trøgstad kommune
- » Stein Rosten, Enebakk kommune
- » Karl Alfred Bjølgerud, Fet kommune
- » Leiv O. Knutson, sekretær, Nes kommune (tom. 2.3.17)
- » Thomas L. Sørby, Nes kommune (fom-tom 2.3–23.6.17)
- » Toril Wordal Selboe, Nes kommune (fom. - 23.6.17)
- » Linda Grimsgaard, Rælingen kommune
- » Heidi Nyland, Sørums kommuner
- » Anette Åkerstrøm, Ullensaker kommuner
- » Anja C. Winger, Akershus Fylkeskommune
- » Simon Haraldsen, Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Inviteres, deltar ved behov:

- » Trond Syversen, Aurskog-Høland kommune
- » Wenche Myhrvold Olsen, Eidsberg kommune
- » Tor Fodstad, Eidsvoll kommune
- » Rune Skolbekken, Nord-Odal kommune
- » Synne Lømo, Spydeberg kommune
- » Ingeborg Åsvangen, Sør-Odal kommune
- » Håvard Hornnæs, Fylkesmannen i Østfold
- » Ragnhild Skogsrud, Fylkesmannen i Hedmark
- » Ola Rosing Eide, Statens Vegvesen Region Øst
- » Ingrid Haug, Norges vassdrags- og energidirektorat
- » Sarita Winsevick, Mattilsynet

Faggruppe Landbruk:

- » Torunn Hoel, (leder tom. 15.2. 17), Sørums kommuner
- » Finn Frøshaug, Enebakk kommune
- » Ann Kathrine Kristensen, Fet kommune
- » Pernille Aker, (leder fom. 20.2. 17), Nes kommune
- » Ida Marie Frantzen Gjersem, Rælingen kommune
- » Johannes Martin Eriksen, Trøgstad kommune
- » Mina Lisa Schou, Ullensaker kommune
- » Ole Kristian Bergerud, Østfold bondelag
- » Camilla Grefslie, Østfold Bondelag (tom 1.7.17)
- » Heidi Kirkeby, Østfold Bondelag (fom 18.12.17)
- » Terje Fossen-Hellesjø, Akershus bondelag
- » Kari Engmark, Fylkesmannen i Oslo og Akershus
- » Kristian Moseby, sekretær / prosjektleder

Inviteres, deltar ved behov:

- » Trond Syversen, Aurskog Høland kommune
- » Knut Baastad, Eidsberg kommune
- » Dag Oppsahl, Eidsvoll kommune
- » Anne Marit Ness, Spydeberg kommune
- » Rune Skolbekken, Nor-Odal kommune
- » Ingeborg Åsvangen, Sør-Odal kommune
- » Anja C. Winger, Akershus Fylkeskommune
- » Håvard Hornnæs, Fylkesmannen i Østfold
- » Ragnhild Skogsrud, Fylkesmannen i Hedmark
- » Ludvig Bjerke-Narud, Hedmark bondelag
- » Helene Gabestad, Østfold Fylkeskommune

Faggruppe Vann og Avløp:

- » Leiv O. Knutson, leder, Nes kommune
- » Anette Åkerstrøm, Ullensaker kommune
- » Bjørn Viken, Sørums kommuner (tom 31.1.17)
- » Liv Thea Hanestad, Sørums kommuner (fom 27.2.17)
- » Anne Marie Heidenreich, Enebakk kommune
- » Nazhad Chawshin/ Pejman Ebrahimi, Fet kommune
- » Linda Grimsgaard, Rælingen kommune
- » Heidi Gillingsrud Haakaas, Trøgstad kommune
- » Simon Haraldsen, Fylkesmannen i Oslo og Akershus
- » Kristian Moseby, sekretær / prosjektleder

Inviteres, deltar ved behov:

- » Trond Syversen, Aurskog-Høland kommune
- » Wenche Myhrvold Olsen, Eidsberg kommune
- » Solveig Fagerli, Eidsvoll kommune
- » Rune Skolbekken, Nord-Odal kommune
- » Synne Lømo, Spydeberg kommune
- » Roar Yri, Sør-Odal kommune
- » Håvard Hornnæs, Fylkesmannen i Østfold
- » Ragnhild Skogsrud, Fylkesmannen i Hedmark
- » Anja C. Winger, Akershus Fylkeskommune
- » Helene Gabestad, Østfold Fylkeskommune

Faggruppe Økologi:

- » Linda Grimsgaard, leder, Rælingen kommune
- » Stein Rosten, Enebakk kommune
- » Karl Alfred Bjølgerud, Fet kommune
- » Thomas Løkenlien Sørby, Nes kommune (tom 23.6.17)
- » Henrik Langbråten, Nes kommune (fom 23.6.17)
- » Bjørn Viken, Sørums kommuner (tom 31.1.17)
- » Heidi Nyland, Sørums kommuner (27.2- 28.11.17)
- » Eli Tangen Eggum, Sørums kommuner (fom 28.11.17-)
- » Marit Haakaas, Trøgstad kommune
- » Anette Åkerstrøm, Ullensaker kommune
- » Rune Pettersen, Fylkesmannen i Oslo og Akershus
- » Helene Gabestad, Østfold Fylkeskommune
- » Kristian Moseby, sekretær / prosjektleder

Inviteres, deltar ved behov:

- » Knut Baastad, Eidsberg kommune
- » Tor Fodstad, Eidsvoll kommune
- » Rune Skolbekken, Nord-Odal kommune
- » Jon Gunnar Weng, Spydeberg kommune (tom 24.11.17)
- » Synne Lømo, Spydeberg kommune (fom 24.11.17)
- » Ingeborg Åsvangen, Sør-Odal kommune
- » Håvard Hornnæs, Fylkesmannen i Østfold
- » Ragnhild Skogsrud, Fylkesmannen i Hedmark
- » Ola Rosing Eide, Statens Vegvesen region øst
- » Ingrid Haug, Norges vassdrags- og energidirektorat
- » Anja C. Winger, Akershus Fylkeskommune
- » Helene Gabestad, Østfold Fylkeskommune

3.3 Avholdte møter og aktiviteter 2017

Oversikt over interne møter og aktiviteter er vist i tabell 3. Aktivitetsnivået i 2017 har ligget omtrent på samme nivå som tidligere år, men det ble avholdt to færre ordinære møter enn normalt i vannområdets prosjektgruppe og faggruppe landbruk. Dette skyldes at prosjektleder var i permisjon. Utover de ordinære har hoveddelen av møtene omfattet arbeidsmøter i tilknytning til ulike prosjekter eller delmål som vannområdet har jobbet mot. Se kapittel 4. Hovedfokus i 2017 for ytterligere detaljer.

Tabell 3 – Antall interne møter og aktiviteter vannområde Øyeren 2017

Interne møter/aktiviteter 2017	Antall	Beskrivelse
Styringsgruppa	2	Ordinære møter (hvorav ett fellesmøte*)
Prosjektgruppa	1	Ordinære møter
Faggruppe landbruk	1	Ordinære møter
Faggruppe vann og avløp	2	Ordinære møter (hvorav ett fellesmøte*)
Faggruppe Økologi	2	Ordinære møter
Arbeidsmøter	8	Arbeidsgruppe spørreundersøkelse kommunalteknikk, miljøråd Nes, veileder feilsøking avløpsnett, arbeidsgruppe landbruk
Orientering kommunestyre/ politiske utvalg	3	Enebakk kommunestyre*, Fet kommune – KMU*, (Vannområde Leira-Nitelva orienterte på vegne av vannområde Øyeren for Rælingen kommune KMU*)
Befaring	0	
Seminar	2	Seminar vannområde Øyeren, Workshop veileder feilsøking avløpsnett
Dialogmøte	1	NJFF
Folkemøte/medvirkning	4	Oppstartsmøte miljøråd Nes kommune, folkemøter spredt avløp (Nes og Rælingen)
Avklarings-/ statusmøter ifm prosjekter vannområde Øyeren	10	NIBIO, NMBU / masterstudent, Norconsult, NINA, Fylkesmannen OA, interne prosjektdeltakere
Feltarbeid	0	
Statusmøter med hver kommune enkeltvis	0	Planlagt gjennomført i 2018
Studietur	1	Landbruksgruppene VO Haldenvassdraget, Morsa, Glomma Sør og Øyeren*
Totalsum	37	

*Aktiviteten er gjennomført i samarbeid med nabovannområder.

Deltakelse på eksterne arrangementer er vist i tabell 4. Vannområdet har totalt sett opprettholdt samme aktivitetsnivå eksternt som i 2016, men med noe større bidrag i form av arbeidsmøter inn i eksterne prosjekter, spesielt prosjektene tilknyttet oppfølging av minirensaneanlegg og rapportsystem for tiltak vannregion Glomma. En vesentlig del av møtene har omfattet samarbeid med nabovannområder.

Tabell 4 – Deltakelse på eksterne møter og aktiviteter i 2017.

Eksterne møter/aktiviteter 2017	Antall	Beskrivelse
<i>Arbeidsmøter</i>		
Arbeidsgruppe minirensesanlegg prosjekter	7	FOU prosjekter bedre drift og oppfølging av minirensesanlegg*
Arbeidsgruppe rapportsystem Vannregion Glomma	9	Utvikling av system for å rapportere tiltaksgjennomføring*
Referansegruppe regionalt miljøprogram i landbruket	1	Oppstartsmøte ifm rullering
Nabovannområder Akershus og Østfold	8	Samordning mellom vannområder, Vannteam Øst*
Prosjektlederforum Vannregion Glomma	1	Samling prosjektledere vannregion Glomma
Avklaringsmøter	2	Miljødirektoratet, Tekna,
Dialogmøter	1	Opplegg for årsrapportering minirensesanlegg Seminar stortinget vannmiljø/matproduksjon*, seminar vannforeningen overvåkning, nasjonal prosjektledersamling Tromsø,
Fagsamling/seminar	3	
Forelesning	1	NMBU - Vann 220*
Møter innkalt av Vannregionregionmyndigheten for Glomma	2	Ordinært møte i vannregionutvalget for Glomma, dialogmøte med sektorene
Kurs	1	Tekna kurs prosjektledelse
Styringsgrupper eksterne prosjekter	1	Styringsgruppe minirensesanlegg prosjekter*
Totalsum	37	

*Vannområdet bidro til å gjennomføre aktiviteten.

4. Hovedfokus i 2017

Vannområdets hovedoppgave har i 2017 har bestått i å følge opp regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016 - 2021. Faggruppene har jobbet videre aktiviteter og delmål nedfelt i handlingsplanene/ tiltakslistene som ble utarbeidet i 2016.

Detalj kunnskap om vassdragene – en nødvendighet for målretting av tiltak

En viktig oppgave for vannområdet er løpende oppdateringer av kunnskapsgrunnlaget. Det ble i 2017 gjennomført en betydelig vassdragsovervåkning i samråd med Fylkesmannens anbefalinger. Overvåkingen omfattet i hovedsak vannprøver som ble analysert for kjemisk-fysiske parametere ved 36 ulike lokaliteter. Denne informasjonen sammenstilles årlig i rapportform og gir ett viktig grunnlag for å vurdere behov for tiltak. Rapport for 2017 vil være ferdig innen utgangen av april 2018, og vil baseres etter samme mal som i [rapport for 2016](#). Resultatene viser at det fortsatt en stor andel av vannforekomstene hvor det er behov for tiltak for å oppnå miljømålene. Rapport for overvåkning gir grunnlag for å differensiere hvor vesentlige forurensingen fra avløpssektoren og landbrukssektoren er i de ulike vassdragene. Det er en veldig viktig del av faggruppens videre arbeid å benytte kunnskapsgrunnlaget fra 2017 til å definere hvilket omfang av hvilke tiltak som er nødvendige for å oppnå vannmiljømålene. Det forventes at faggruppene i 2018 vil komme videre med dette arbeidet.

Første vannområde Øyeren seminar arrangert

Vannområdet arrangerte 13.mars 2017 seminar for hele prosjektorganisasjonen, ved Thon Hotel i Lillestrøm. 65 personer deltok på seminaret der vannområdets kunnskapsgrunnlag ble oppsummert og man vurderte veien videre mot ett bedre vannmiljø. Det ble holdt innlegg av ressurspersoner både fra konsulenter som har bidratt inn i vannområdet (NIBIO og Norconsult), forvaltning (kommuner og Fylkesmannen), samt Akershus bondelag og en gårdbruker.

Fra seminar vannområde Øyeren i Lillestrøm 14.3.2017. Foto: Kristian Moseby

Ny kunnskap gjennom prosjekter og aktiviteter i regi av vannområdet

Med delfinansiering fra vannområde Øyeren gjennomførte NMBU en undersøkelse der det ble foretatt ett historisk tilbakeblikk i sedimentene i Øyeren. Vannområdets faggrupper bidro med faglige innspill. Resultatene ble oppsummert i en [masteroppgave ved NMBU juni 2017](#).

I 2017 har vannområdets faggruppe avløp gjennomført to større prosjekter. Det har blitt utarbeidet en spørreundersøkelse innen tema kommunalteknikk for å vurdere status for utvalgte tiltak i kommunene. I tillegg har det blitt startet opp arbeid med å utarbeide en veileder for feilsøking på avløpsnett, som kommunene kan bruke i sitt daglige arbeid med drift og tilstandsvurdering. Veilederen er basert på erfaringsutveksling der også kommuner og instanser utenfor vannområdets grenser har bidratt både gjennom innspillsrunder og på en workshop arrangert oktober 2017. Begge prosjektene slutføres i mars 2018.

Med delfinansiering fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus ble det i samarbeid med Nes kommune og gjennomført gratis miljørådgivningstjeneste for gårdbrukere i to utvalgte vassdrag. Prosjektet vil avsluttes i 2018.

Tett samarbeid innen vannregionen og med nabovannområder

Vannområdet har hatt tett samarbeid med nabovannområder i flere sammenhenger. Blant annet har det blitt etablert ett viktig samarbeid om prosjekter med felles problemstillinger. I 2017 ble det i samarbeid med vannområdene Haldenvassdraget, Glomma sør, Morsa og Øyeren arrangert en studietur for landbruksgruppene til Danmark der man så på relevante problemstillinger i tilknytning til avrenning fra jordbruksarealer og mulige avbøtende tiltak.

I 2017 ble det arrangert ett seminar på stortinget om vannmiljø og økt matproduksjon, som ett samarbeid mellom vanngruppa på stortinget, vannregion Glomma og vannområdene.

De siste tre årene har vannområdene Glomma sør, Haldenvassdraget, Morsa og Øyeren, med støtte fra Miljødirektoratet gjennomført ulike delprosjekter som angår bedre oppfølging av mindre avløpsanlegg (minirensanlegg). Prosjektene i 2017 omfatter uttesting av [behovsprøvd slamtømming](#), bruk av surrogatparametere for tilstandsvurdering for rensanlegg, utarbeide kursmateriell og gjennomføre kurs for kommunale saksbehandlere og undersøkelse av effekt av hygieniseringstrinn ved mindre avløpsanlegg. Enkelte av delprosjektene er toårige og vil rapporteres i 2018. Prosjektene har blitt presentert i felles møter på tvers av vannområdene der kommunene har kommet med nyttige innspill. Prosjektene skal etter planen kunne ut i konkrete anbefalinger som kommunene kan benytte inn i sin saksbehandling og til eventuell revisjon av forskrifter om slamtømming og mindre avløpsanlegg.

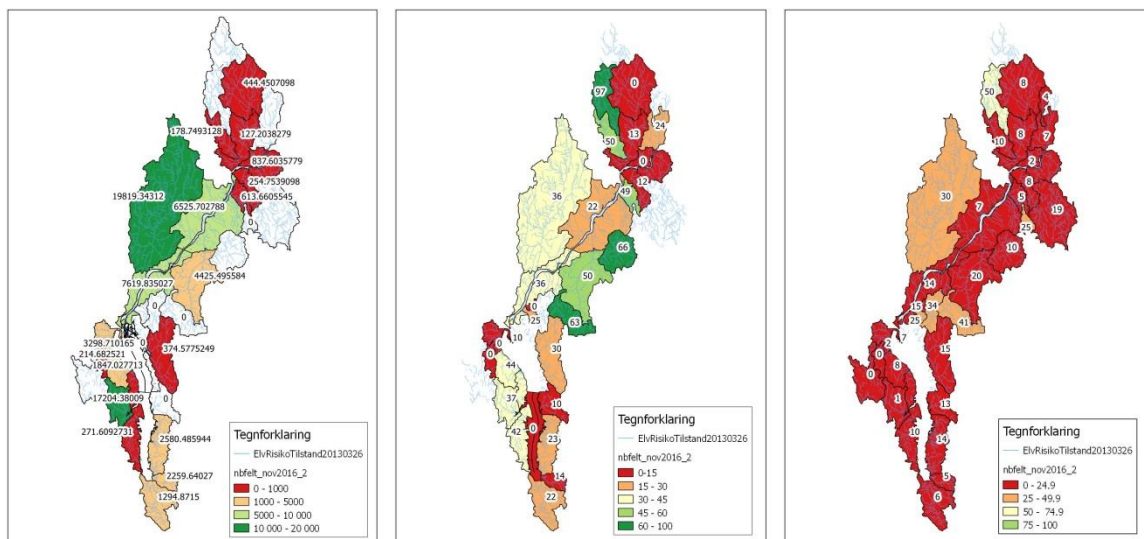
Vannmiljø på dagsorden på stortinget 21. mars 2017. Foto: Kristian Moseby

I samarbeid med vannområdene Leira-Nitelva og Hurdalvassdraget-Vorma har det blitt utarbeidet ett utkast til felles mal for saksfremstilling av arbeidet i vannområdene og behov for videre oppfølging fra kommunenes side. Det legges opp til en årlig politisk sak der utarbeidelse av bakgrunnsdokumentene skjer i samme tidsrom og at kommunenes innspill fra hvert vannområde blir samkjørt i størst mulig grad.

Vannområdene har også samarbeidet om høringen av vannforskriften og naturmangfoldloven, der det blant annet ble sendt en felles høringsuttalelse på vegne av kommunerepresentantene i vannområdeutvalgene for Haldenvassdraget, Morsa, Glomma sør og Øyeren.

Informasjonsdeling - bidrag inn i eksterne prosjekter

Vannområde Øyeren har deltatt aktivt i ett prosjekt i regi av vannregionmyndigheten for Glomma, der det utvikles ett enhetlig fagsystem (www.webgis.no/glid) for rapportering av status for tiltaksgjennomføring for hele vannregionen. Systemet har fått navn Glommadata og er kartbasert og skal rasjonalisere kommunenes og vannområdenes arbeid med å rapportere hvilke tiltak som er gjennomført innen de ulike vannforekomstene. Statusoversiktene gir også grunnlag for å vurdere hvor målrettet tiltaksgjennomføringen er. En betaversjon av rapporteringssystemet ble presentert i 2017. Systemet vil være klart og skal brukes for første gang av alle vannområdene i vannregion Glomma våren 2018.

Eksempler på kart som vil bli tilgjengelig i nye det nye Glommadatasystemet. Antall meter avløpsnett lagt (venstre), prosent jordbruksareal i erosjonsklasse 4 hvor jordbearbeiding er utsatt (midten) og prosent godkjente private avløpsanlegg per vassdrag (høyre). NB! I det endelige Glommadatasystemet vil skravurfarge avvike fra eksemplene over.

Vannområde Øyeren har i perioden 2015 til 2017 vært et av tre casevannområder i et [FOU prosjekt innen vannregion Glomma](#) der man har evaluert hvordan vannforvaltningen har fungert og forslag til forbedringspunkter for å jobbe bedre mot målet om ett bedre vannmiljø.

Vannområde Øyeren har ved flere anledninger bidratt med å dele erfaringer og informasjon om vannområde arbeidet. Det har i 2017 blitt holdt 13 innlegg eller foredrag i ulike fora, både av faglig karakter, åpne folkemøter og politiske arenaer.

Ikke utførte aktiviteter

Vannområdet har ikke kunnet overføre nytt kunnskapsgrunnlag til den nasjonale [Vann-Nett databasen](#) fordi denne har vært låst for redigering i hele 2017. Vannområdet har heller ikke gjennomført revisjon av overvåkningsprogram (utsatt til 2018), oppdatert vassdragsvise faktaark /informasjonsfoldere, revisjon av nettsider, utarbeide fakttak om landbruksiltak, prosjekt om effekter av vegsalting, møter i referansegruppa.

5. Økonomi - Inntekter og forbruk –

Vannområde Øyeren	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Regnskap 2017
Inntekter	Per 31.12.2016		Per 31.12.2017
Tilskudd Fylkesmannen Ø	0	75 000	200 000
Tilskudd Fylkesmannen O-A	253 000	230 000	558 000
Tilskudd Miljødirektoratet	384 000	0	0
Tilskudd Akershus Fylkeskommune	170 800	295 000	295 000
Tilskudd Østfold fylkeskommune + Statlige tilskudd fra Miljødirektoratet	215 415	200 000	339 100
Enebakk kommune	108 000	150 000	150 000
Fet kommune	155 000	205 000	205 000
Nes kommune	327 000	455 000	455 500
Rælingen kommune	55 000	71 000	71 000
Sørums kommun	248 000	328 000	328 000
Trøgstad kommune	115 000	160 000	160 000
Ullensaker kommune	206 000	319 000	320 000
Refusjoner fra andre kommuner	17 818	0	3 423
Sykefravær refusjon/feriepenger av refusjon	114 263	120 000	117 708
Refundert mva	263 662	400 000	351 506
Totale inntekter	2 632 958	3 008 000	3 554 237
Bruk av fond (administrasjon)	181 215	52 000	0
Bruk av fond (overvåkning)	661 969	150 000	426 889
Sum inntekter + bruk av fond	3 476 142	3 210 000	3 981 126
Utgifter			
Administrasjonskostnader			
Lønn inkl. sosiale utgifter	799 547	829 000	842 945
Godtgjørelse til folkevalgte	0	15 000	0
Reiseutgifter (bil, fly, offentlig transport)	42 403	35 000	20 003
Kontorleie, print, telefon, bredbånd, medlemskap (Norsk Vannforening)	32 097	35 000	32 837
Kjøp av utstyr (PC, etc)	0	30 000	0
Annet forbruksmaterieil (overvåkning) ³	183 091	201 000	231 782
Annonsering	38 037	30 000	4 300
Møteutgifter/opplæring (seminarer, kurs, bevertning, representasjon) ²	68 202	205 000	121 782
Totale administrasjonskostnader	1 163 377	1 380 000	1 253 649
Konsulenttjenester (overvåkning, veileder feilsøking avløpsnett, miljørådgivning...)	785 537	1 430 000	1 157 941
Betalt mva****	263 662	400 000	351 506
Totale utgifter	2 212 576	3 210 000	2 763 096
Avsatt til fond 31.12 (administrasjon)	317 573	0	602 920
Avsatt til fond 31.12 (overvåkning)	945 993	0	615 111
Sum utgifter + avsatt til fond	3 476 142	3 210 000	3 981 127
Saldo fond (administrasjon) per 1.1. påfølgende regnskapsår	820 661	0	1 423 581
Saldo fond (overvåkning) per 1.1. påfølgende regnskapsår	492 024	0	680 246

5.1 Bruk av økonomiske tilskudd fra eksterne kilder

- **Tilsagnsbrev av 05.12.2017 og 18.12.2017 fra Fylkesmannen i Østfold.** Bevilget tilskudd 75.000 kr til vassdragsovervåkning 2018 og 50.000 kr til overvåkning av Øyeren 2018. Midlene vil bli benyttet til å delfinansiere vassdragsovervåkingen av bekker og elver, samt Øyeren som skal gjennomføres i 2018.
- **Tilsagnsbrev av 01.06.2017 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus.** Bevilget tilskudd 275.000 kr, hvorav 175.000 kr til tiltaksrettet overvåkning og 100.000 kr til veileder for systematisk feilsøking på avløpsnettet. 175.000 kr ble benyttet til å delfinansiere vassdragsovervåkingen gjennomført i 2017 og 100.000 kr ble benyttet til utarbeidelse av veileder for feilsøking (ferdigstilles mars 2018).
- **Tilsagnsbrev av 31.03.2017 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus gjennom klima- og miljøprogrammet.** Bevilget tilskudd 130.000 kr til miljørådgivning i landbruket. Prosjektet har startet og midlene vil bli benyttet til miljørådgivning i deler av Nes kommune. Prosjektgjennomføringen er imidlertid noe forsinket og vil sluttføres og faktureres 2018.
- **Tilsagnsbrev av 20.03.2017 fra Akershus fylkeskommune.** Bevilget tilskudd 295.000 kr til formidling og drift. Midlene ble benyttet til å delfinansiere; seminar vannområde Øyeren, utgifter til informasjonsmateriell til seminaret, prosjektlederstillingen og ressursbruk til nytt rapporteringssystem for tiltak i vannregion Glomma.
- **Tilsagnsbrev av 12.10.2017 fra Østfold fylkeskommune (midler fra Miljødirektoratet).** Bevilget tilskudd 239.100 kr til organisering og kunnskapsinnhenting. Midlene ble benyttet til å delfinansiere av; prosjektlederstillingen, studietur og utvidet rapportering i forbindelse med vassdragsovervåkingen 2017.
- **Tilsagnsbrev av 12.10.2017 fra Østfold fylkeskommune.** Bevilget tilskudd 100.000 kr til veileder for feilsøking på avløpsnett. Midlene ble benyttet til å delfinansiere utarbeidelse av veilederen som ferdigstilles i mars 2018.
- **Tilsagnsbrev av 11.12.2017 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus.** Bevilget tilskudd 100.000 kr til vassdragsovervåkning 2017 og faglig analyse. Midlene ble benyttet til å delfinansiere utvidede analyser og rapportering i forbindelse med vassdragsovervåkingen 2017.
- **Tilsagnsbrev av 10.12.2017 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus.** Bevilget tilskudd 33.000 kr til arbeid med kunnskapsgrunnlaget for innleggelse av data til vann-nett. Midlene ble benyttet til arbeidet med kunnskapsgrunnlaget som skal legges inn i vann-nett.
- **Tilsagnsbrev av 19.04.2017 fra Miljødirektoratet - felles søknad med vannområde Glomma sør, Morsa og Haldenvassdraget.** Bevilget tilskudd 900.000 kr til fire ulike prosjekter om oppfølging i forbindelse med minirensaneanlegg. Prosjektgjennomføringen går over perioden 2017 – 2018. Midlene er regnskapsført og rapporteres av vannområde Glomma sør.

6. Vesentlige utfordringer

6.1 Hovedutfordringer

De største vannkvalitetsutfordringene i vannområdet knytter seg til overgjødning av næringssalter, partikler og bakterier (fosfor, nitrogen, organisk stoff og bakterier). Noe av næringssaltene blir tilført vassdragene delvis grunnet naturlige kilder som forvitring og erosjon av jordsmonn eksempelvis fosforrike leiravsetninger. Lokalt kan disse tilførselene være naturlige, men det er i flere områder tydelig at kanalisering, bekkelukking, planering og manglende fordrøying av overvann fører til økt erosjon i bekke- og elveløpene. Totalt sett blir størstedelen av næringsstoffforurensningen tilført ved menneskelig aktivitet, blant annet avløpsutslipp, avrenning fra jordbruksarealer, avrenning fra tette flater og industri.

Innen vannområdet bor drøyt det 60.000 innbyggere. Store deler av bebyggelsen er spredt og resulterer i at det per tid eksisterer 5400 spredte avløpsanlegg i området. Innen vannområdet finnes det per tid 7 renseanlegg over 500 personekvivalenter, i tillegg kommer utslipp fra renseanlegg i nabovannområder. Avløpsutslipp fra overløp er i enkelte områder et problem lokalt ved store nedbørsmengder grunnet utilstrekkelig overvannshåndtering og innlekking av fremmedvann. Feilkoblinger er også et utbredt problem, der avløpsvann ledes inn på overvannsnett. Jordbruk er en viktig næring i vannområdet, der hele 23 % av områdets areal (300.000 dekar) er fulldyrket mark. I enkelte av vannområdets kommuner finnes store besetninger av husdyr der husdyrgjødsel kan være en forurensningskilde. Erosjon er lokalt et problem for landbruket blant annet på grunn av store utfordringer knyttet til hydrotekniske anlegg sammen med omfattende bakkeplanering på 1970-tallet. I nordre Øyeren skjer det årlige betydelige forandringer i deltaet knyttet til erosjon og sedimentering. Erosjonen er i stor grad styrt av vannets hastighet og varierende vannstander. Endret klima i form av

økt nedbørsmengde – og intensitet kan skape store problemer for oppnåelse av vannkvalitetsmålene og for jordbrukets mål om økt matproduksjon. Innen de fleste tiltaksområder og sektorer er tilgjengelige økonomiske ressurser begrensende for tiltaksgjennomføringen. Bedre virkemidler, økte ressurser og større grad av statlig finansiering, samt økonomiske støtteordninger for tiltak vil være avgjørende for oppnåelse av miljømålene innen 2021.

Utfordring med erosjon i bekkedal i Enebakk grunnet manglende kontroll med overvann på ovenforliggende jordbruksareal.. Foto: Terje Fossen-Hellesjø

6.2 Brukerinteresser og interessekonflikter

Det er mange ulike brukerinteresser knyttet til vassdragene i vannområde Øyeren. En oppsummering av enkelte brukerinteresser og interessekonflikter kan finnes i vannområdets høringsdokument «[Vesentlige vannforvaltningsspørsmål](#)». Eksempelvis forsynes hele 250.000 personer av 11 drikkevannskilder innen vannområdet. Samtidig er vassdragene resipienter for ulike industrier og for avløpsvann fra omtrent 5400 avløpsanlegg. Området blir årlig brukt av anslagsvis 200-300.000 personer til fritidsaktiviteter som friluftsliv, fiske, og båtliv med mer. Innen vannområdet er Glomma og Øyeren regulert ved fire ulike elvekraftverk. I tillegg finnes fire kraftverk i mindre skala.

7. Tilstandsstatus for vannforekomstene

Fra og med 2015 har Norconsult hatt oppdraget med å gjennomføre en samordnet overvåkning for kommunene Nes, Ullensaker, Sørums, Fet, Rælingen, Enebakk og Trøgstad, og deres arealer som drenerer til vannområdet. Norconsult har utarbeidet en grundig tilstandsrapport for [de 36 ulike lokalitetene som overvåkes](#).

Rømsa ved Lørenfallet i Sørums.

Foto: Kristian Moseby

Rapport for overvåkning 2017 ferdigstilles innen utgangen av april 2018. I denne årsmeldingen er derfor status for vannforekomstene beskrevet mer begrenset enn i tidligere årsmeldinger. I 2016 hadde halvparten av vannforekomstene en økologisk tilstand som ikke innfrir miljømålene (figur 4, figur 5). Risikovurderingen viser at over 3/4 av vannforekomstene står i risiko for ikke å nå miljømålet «god økologisk tilstand» innen 2021. Behov for miljøforbedrende tiltak i disse vannforekomstene er oppsummert i [vannområdets tiltaksanalyse](#).

Enkelte vannforekomster er til tross for god eller svært god tilstand i risikogruppen. Dette gjelder hovedsakelig innsjøer.

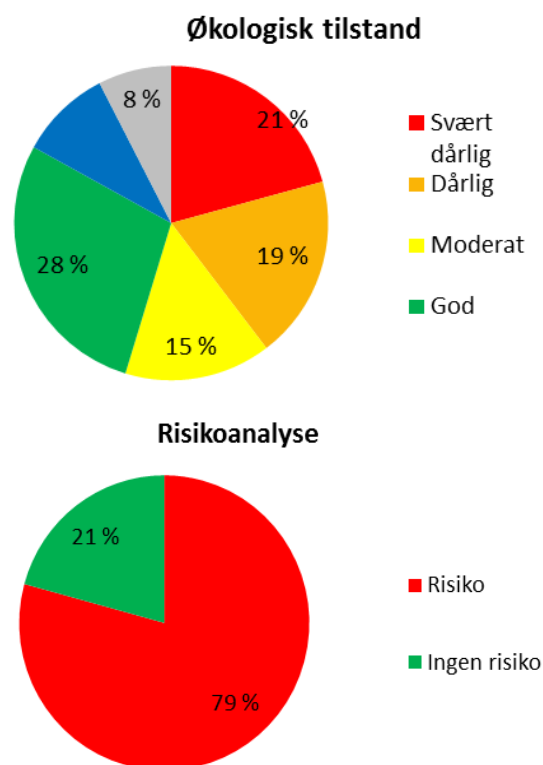
Miljøtilstanden i vannområdets innsjøer er hovedsakelig bra. Flere av dem ligger i skogsområder der forsuring er hovedpåvirkningen. Enkelte av dem er derfor fremdeles avhengig av kalking for å

opprettholde dagens (gode) tilstand.

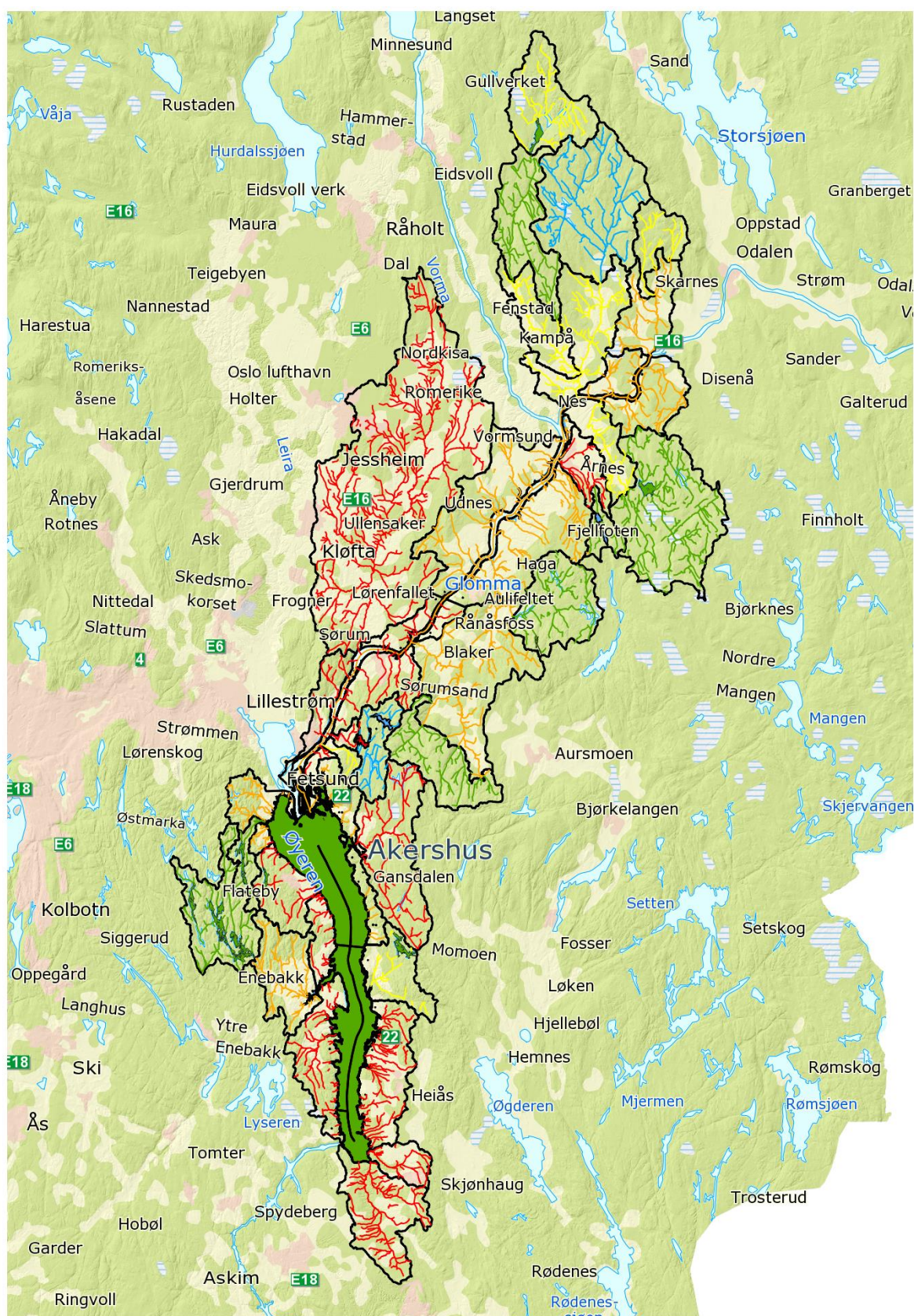
Innsjøen Heiavann ble i 2016 vurdert å være i svært dårlig tilstand, grunnet tørrlegging. Det er ikke foretatt en ny tilstandsvurdering etter at demningen i innsjøen ble utbedret i 2017, men det forventes at tilstanden med tiden vil bedres.

Hovedandelen av vannområdets elver (nedre deler) er påvirket av leirholdig jord. Slike elver får dermed jevnlig naturlige tilførsler av leirpartikler og enkelte næringsstoffer, eksempelvis fosfor og nitrogen.

Overvåkningsresultatene viser imidlertid at mange av elvene tilføres betydelige mengder næringssalter fra menneskelig aktivitet, blant annet jordbruk, kommunalt avløp og private avløpsanlegg. Vannområdets tiltaksanalyse vil belyse hvilke kilder som bidrar i ulik grad til denne ekstra forurensingen.

Figur 4 – Økologisk tilstand og risiko for å ikke oppnå god tilstand i 2021 for alle vannforekomster i vannområde Øyeren. NB! Status per 31.12.2016

Figur 5 – Kart over økologisk tilstandsklasse for innsjø- og elvevannforekomstene i vannområdet. NB! Status per 31.12.2016. Kilde for bakgrunnskart: GEOVEKST

Vedlegg 1- Gjennomført overvåkning vannområde Øyeren 2012 - 2017

Det har i mange år blitt gjennomført overvåkning av vassdragene i området, i regi av ulike aktører. Vannområde Øyeren har siden oppstarten i 2012 gjennomført en omfattende overvåkning for å fastsette miljøtilstanden i vassdragene (tabell 1). Denne overvåkningen begrenser seg i hovedsak til næringsstoffrelaterte problemstillinger. Detaljer om vannområde Øyerens overvåkingsprogram finnes på [vannområdets nettsider](#). I regi av Fylkesmannen har vært gjennomført overvåkning av kalkede innsjøer og vassdrag, og overvåkning av Øyeren og Glommavassdraget. I tillegg har Nibio (tidligere Bioforsk) gjennomført overvåkning gjennom [JOVA programmet](#) ved sin forskningsstasjon ved Mørdre i Nes. Nibio har også hatt en forskningsstasjon i Lundsåa i Trøgstad. Kostnader for overvåkning i Lundsåa, eller eventuell annen overvåkning i regi av Miljødirektoratet er ikke innhentet.

Tabell 1 – Kostnader for gjennomførte vassdragsovervåkingsprosjekter i perioden 2012 til 2017, i regi av Vannområde Øyeren, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Østfold, Miljødirektoratet og JOVA programmet ved Mørdre. Alle beløp er rundet av til nærmeste 10 000 kroner og er eksklusive mva. Tabellen er mangelfull.

År	Tiltaksovervåkning i regi av VO Ø ¹	Forsuringsovervåkning i regi av Fylkesmannen/ Fylkeskommune	Tiltaksovervåkning i regi av FM-OA	Tiltaksovervåkning i regi av FM-Ø	I regi av Miljødirektoratet	JOVA - Mørdre
2012	370.000					
2013	270.000	40.000	78.000 ²			
2014	410.000	42.000	82.000 ²			
2015	780.000	44.000	155.000 ³			
2016	440.000	45.000				
2017	890.000	20.000 ⁶		40.000 ⁴		350.000 ⁵

¹Finansiering fra kommunene, statlige tilskudd fra Fylkesmannen Oslo og Akershus og Østfold, samt enkelte år tilskudd fra Akershus fylkeskommune. Egeninnsats ikke medregnet. Fra og med 2015 er kostandene hentet fra regnskapsåret og deler av kostnadene kan gjelde foregående år..

²Overvåkning næringsstoffer, bunndyr og begroingsalger Øyeren og Glomma ved Bingsfoss

³Undersøkelse av tilstand for fisk i Glomma

⁴Overvåkningskostnader for stasjonen Solbergfoss (Glommas utløp av Øyeren)

⁵Statlig program for jord- og vannovervåking (JOVA) overvåker Mørdrebekken og jordbruksdriften i nedbørfeltet, og tar ut vannprøver for analyse av næringsstoffer og partikler (nitrogen, fosfor og suspendert stoff) fra Mørdrebekken ca hver 14. dag, ca 22 prøver årlig. Dette er blandprøver som er basert på automatisk og vannføringsproporsjonal prøveuttak ved målestasjonen i bekken. Ved målestasjonen måles også vannføring, og i tillegg til vannprøvene for analyse av næringsstoffer tas det ut vannprøver for analyse av plantevernmidler i løpet av vekstsesongen og høsten (i 2017 også om vinteren). JOVA innhenter også klimadata for nedbørfeltet, og samler inn gårdsdata på skiftenivå årlig fra bøndene i feltet. JOVA-programmets samlede kostander til drift av målestasjonen, analyser, datainnhenting, datakontroll og rapportering beløper seg til ca kr 350 00,- årlig. Av dette utgjør analysekostnader til næringsstoffanalyser ca kr 40 000,-. Mer informasjon om JOVA-programmet og overvåkingen i Mørdrefeltet er tilgjengelig på www.nibio.no/jova.

⁶Endringer skyldes endringer i prisnivå, ikke endret omfang.